

Aan de slag met water

Bestuursprogramma
2023- 2027

Waterschap
Rivierenland

Bestuursprogramma in beeld

Aan de slag
met water

Inleiding

Op 15 maart 2023 is gestemd voor een nieuw Algemeen Bestuur (AB) van Waterschap Rivierenland. De uitslag van de verkiezingen laat zien dat er belangrijke thema's spelen in de samenleving, waaronder het vertrouwen van de burger in de overheid. Ook het waterschap wil meewerken aan het herstel van dit vertrouwen.

In dit bestuursprogramma is op hoofdlijnen aangegeven hoe we omgaan met de thema's die spelen in de samenleving, welke ambities het waterschap heeft en welke koers het wil varen in de bestuursperiode 2023-2027.

Dit programma wil voortbouwen op het bestuursakkoord uit 2019-2023. Richten, inrichten en verrichten is daarbij het credo: het AB zet koers uit, het CDH (College van Dijkgraaf en Heemraden) richt deze koers in en de organisatie voert de koers uit. Met dit bestuursprogramma zetten we een stap vooruit. Halverwege deze bestuursperiode (voorjaar 2025) zal dit programma worden geëvalueerd.

Kerntaken staan centraal

Waterschap Rivierenland is een rolvaste functionele overheid. Onze rode draad is het uitvoeren van de taken, kortgezegd: de bescherming tegen te veel water en zorgen voor genoeg en schoon water.

Dit doen we met een constructieve houding en een open blik, naar binnen én naar buiten. Het bestuursprogramma geeft daarvoor op hoofdlijnen richting, maar wil ook ruimte geven voor debat en flexibiliteit.

Watervisie en waterbeheerprogramma

Het waterschap werkt de komende jaren aan het waterbeheer waarbij de Watervisie 2050 en het Waterbeheerprogramma “Versterken, verbinden en vergroenen” koersbepalend zijn voor de taakuitvoering.

De watervisie en het waterbeheerprogramma zijn respectievelijk opgesteld in 2020 en 2021. Niet alle uitgangspunten zijn daarom meer actueel. De beide documenten bieden wel een vertrekpunt voor het gesprek over de uitdagingen waar het waterschap mee te maken heeft, of mee te maken gaat krijgen. Aanvullend daarop is dit bestuursprogramma richtinggevend voor nieuwe beleidsinitiatieven.

Gebiedsgericht werken

Onze gebieden hebben eigen karakteristieken, functies en waarden die vragen om een specifieke uitwerking. We werken dus vanuit de kenmerken, opgaven, kansen en signalen van een gebied.

Dit noemen we gebiedsgericht werken. Gebiedsgericht werken betekent voortdurend een koppeling maken tussen het gebied en onze opgaven en kaders. Belangrijk daarbij is de invulling van de samenwerking met partijen in dat betreffende gebied. We houden rekening met wat er om ons heen gebeurt, bijvoorbeeld in buurlanden, zoals Duitsland.

De nieuwe Omgevingswet onderschrijft dit belang. Een voorbeeld van een gebiedsgericht vraagstuk is de spanning tussen enerzijds het risico op wateroverlast en anderzijds peilverhoging om bodemdaling te vertragen. Daarnaast spelen er vraagstukken zoals onze inzet in gebiedsprocessen, zoals die voortvloeien uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), Novex (Nationale Omgevingsvisie Extra) en Verstedelijkings-strategieën. Willen we overal aan tafel zitten of durven we selectief te zijn? Hier zullen we keuzes moeten maken.

Waterveiligheid

Waterschap Rivierenland is een dijkenwaterschap. Ons waterschap beheert ruim 500 kilometer aan rivierdijken langs de grote rivieren zoals de Rijn, de Maas en de Waal. Deze primaire keringen beschermen ruim één miljoen mensen.

Ons waterschap heeft de grootste dijkversterkings-opgave van alle waterschappen. In 2050 moeten alle dijken op orde zijn volgens de geldende normen. Waterschap Rivierenland blijft zich inzetten om dat te realiseren. We richten ons op een gelijkmatig en stabiel programma, dat bovendien financieel verantwoord is voor ons waterschap.

Dijken zijn er in de eerste plaats voor onze veiligheid, maar ze hebben ook andere functies zoals recreatie, wonen, verkeer en natuur. Communicatie, participatie en respectvol omgaan met bewoners en andere belanghebbenden verdienen daarbij veel aandacht. Het is belangrijk om hen correct en tijdig te informeren over gemaakte keuzes en voortgang. De dijkversterkingen zijn immers voor de omgeving ingrijpende projecten. Schadegevallen veroorzaakt door het waterschap handelen we voortvarend en ruimhartig af.

Het uitzetten van de bever in Nederland is een groot succes gebleken. De toenemende graverij van de bever in onze waterkeringen is echter een bedreiging voor de waterveiligheid. Met behulp van het bever-protocol zetten we ons in om de problematiek beheersbaar te houden. Mogelijk zal ook voor andere plaagsoorten (zoals dassen, konijnen, rivierkreeften en de Japanse Duizendknoop) een soortgelijke aanpak moeten worden ontwikkeld. Een integrale aanpak van plaagsoorten kan hierbij behulpzaam zijn.

Naast de primaire keringen, beheert ons waterschap ook nog eens 500 kilometer aan regionale en overige keringen. Vooral de aanpak van de regionale keringen in het gebied Alblasserwaard en Vijfheerenlanden in het Gebiedsprogramma A5H gaat de komende periode aandacht vragen. Het Gebiedsprogramma A5H bestaat uit een combinatie van watersysteemmaatregelen en kadeversterkingen. Voor de overige keringen, die in beheer zijn bij Waterschap Rivierenland (waaronder voorlandkeringen en zomerkades) wordt een toets- en verbeterprogramma opgesteld.

Waterkwaliteit

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is gericht op het bereiken van een goede chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in 2027.

De afgelopen jaren is er veel vooruitgang geboekt, waardoor de waterkwaliteit is verbeterd. Deze vooruitgang meten en zien we in onze watergangen. Tegelijkertijd zien we ook dat slechts een klein percentage van onze watergangen aan de doelen voldoen. De komende bestuursperiode valt samen met de laatste KRW-planperiode. Een periode waarin we uitvoering blijven geven aan verbetering van de waterkwaliteit met bewezen effectieve maatregelen (“meten = weten”). We hebben de ambitie om onze doelen in 2027 te halen, maar we zijn ook realistisch, omdat we weten, dat de KRW-systematiek ingewikkeld is en niet altijd recht doet aan de verbetering van de waterkwaliteit. Kosteneffectiviteit, innovatie en slim werken zijn hierbij belangrijke begrippen, die onze aanpak kenmerken en waar we als waterschappen actief op moeten inzetten.

Naast het waterschap, hebben ook andere partijen en overheden een verantwoordelijkheid in het bereiken van de doelen. We zien daarin met name een grote uitdaging voor het bereiken van de doelen voor de chemische kwaliteit. Vanwege een beperkt handelingsperspectief op dit punt, bundelen we krachten met relevante partijen,

pleiten we voor een bronaanpak en wijzen we partijen op hun verantwoordelijkheid. Voor de ecologische en biologische kwaliteit hebben we meer handelingsperspectief. Dit is ook opgenomen in het Waterbeheerprogramma.

Met de komst van de nieuwe EU-richtlijn stedelijk afvalwater zal de zuiveringsinspanning op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) toenemen met een positieve bijdrage voor de waterkwaliteit als gevolg. In deze nieuwe richtlijn wordt onder andere vanwege mogelijke gezondheidsrisico's aandacht gevraagd voor zeer zorgwekkende stoffen en nieuwe stoffen (zoals PFAS en medicijnresten). Ook hier staat bronaanpak voorop. Daarnaast vraagt opsporing van veroorzakers van vervuiling prioriteit. Daarmee kunnen we invulling geven aan het principe ‘de vervuiler betaalt’. Dit draagt bij aan het voorkomen van onnodige lastenverhoging.

Voor woonwijken adviseert het waterschap naar gescheiden rioleringsystemen: het schone hemelwater komt in de sloten terecht en alleen het vuilwater gaat naar de riolering. Bij nieuwe bedrijventerreinen wordt in overleg bepaald of een gescheiden, dan wel een verbeterd gescheiden rioolstelsel de beste oplossing is. Deze aanpak leidt tot minder riooloverstortingen en een kleinere belasting van de rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Innovatie

Innoveren is voor Waterschap Rivierenland niet nieuw. We innoveren gericht op het verlagen van kosten, het verhogen van de (water)kwaliteit, het verminderen van kwetsbaarheden en de toekomstbestendigheid van ons rivierengebied.

Tegelijkertijd werken we in een omgeving met diverse maatschappelijke transitieopgaven die om integrale oplossingen en andere vormen van samenwerking vragen. Dit zijn complexe opgaven waarvoor niet één partij verantwoordelijk is, laat staan, de oplossing voor heeft.

Hiervoor werken we samen met andere partijen en leren we van elkaar. Als waterschap kunnen wij vanuit onze eigen ambities op een aantal maatschappelijke uitdagingen toegevoegde waarde creëren door te innoveren. Hierbij staan onze eigen opgaven centraal.

Participatie en draagvlak

Participatie is een belangrijk thema binnen Waterschap Rivierenland. Bij de totstandkoming van plannen en projecten halen we actief de wensen en belangen van stakeholders op.

Hiermee versterken we het draagvlak voor deze ontwikkelingen en stimuleren we het waterbewustzijn. We willen met behulp van participatie meekoppelen waar mogelijk faciliteren. Dit betekent een verantwoordelijkheid voor beide partijen: het waterschap werkt van buiten naar binnen en laat ruimte.

Voor externen (zoals medeoverheden en projectontwikkelaars) betekent meekoppelen meedoen én meebetalen. Tegelijkertijd is participeren ook maatwerk: elk project is uniek en dat vraagt om duidelijke vooraf gestelde (financiële) kaders. Dit kan ook betekenen dat we mensen integer moeten kunnen teleurstellen. In de aankomende periode richten we ons op het versterken van onze relatie met de burger. Dit doen we onder andere door onze dienstverlening te verbeteren en serviceniveau te optimaliseren. Daarbij zoeken we de menselijke maat.

Waterbeschikbaarheid

De druk op het gebruik van oppervlakte- en grondwater (drinkwater, landbouw, bodemenergie) neemt toe. De recente droge zomers hebben duidelijk gemaakt dat er watertekorten kunnen optreden vanuit het beschikbare oppervlaktewater.

Ons waterschap blijft zich inzetten om, ook gedurende droogte alle door de algemene democratie gewenste functies van oppervlaktewater te voorzien, zoals de agrarische sector en de natuur. We blijven inzetten op een robuust watersysteem met voldoende berging en ruimte om water vast te houden of af te voeren. De verwachting is wel dat we als gevolg van klimaatverandering rekening moeten gaan houden met verminderde inlaatmogelijkheden vanuit de rivieren.

Er zijn grenzen aan de maakbaarheid van ons watersysteem. Verdere uitbreiding van bijvoorbeeld het areaal teelten met een grote waterbehoefte, heeft dus ook risico's en kan leiden tot investeringsvraagstukken waarbij kosten en baten moeten worden afgewogen. Daarom willen we watervragers faciliteren, stimuleren en enthousiasmeren om hun zelfvoorzienendheid te vergroten.

Bijvoorbeeld door vooraf kennis en informatie te delen, of via samenwerkingen, zoals Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en middels subsidieregelingen, zoals voor innovatieve waterbesparende maatregelen.

Terugval op het gebruik van grondwater is vaak mogelijk, maar lang niet altijd. In dat verband zijn we kritisch op nieuwe grondwaterwinningen van drinkwaterbedrijven en pleiten richting deze bedrijven voor brondiversificatie.

Recent is het Koers en routeplan Grondwater vastgesteld door het Algemeen Bestuur. De uitvoering daarvan pakken we op en we gaan aan de slag met een plan voor het registreren van grondwateronttrekkingen. Andere vraagstukken voor de komende periode zijn de genoemde uitbreidingen van winningen door waterbedrijven, onze rolopvatting over grondwaterkwaliteit en de mogelijke overdracht van operationele grondwatertaken van de provincie naar het waterschap.

Dynamisch peilbeheer

Bij het bepalen van het waterpeil in onze peilbesluiten staan de ruimtelijke functies centraal. Dit principe van ‘peil volgt functie’ past bij het waterschap als functionele overheid.

Provincies en gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toekennen van ruimtelijke functies. Het waterschap zorgt voor het bijbehorende peilbeheer en streeft naar een waterbeheer dat bijdraagt aan een leefbaar rivierengebied en het waarborgen van de voedselzekerheid. Bodemdaling kan een uitdaging zijn op klei- en veengronden. Daar waar bodemdaling optreedt, wordt ingezet op een passend waterbeheer, waarmee bodemdaling, zoveel als mogelijk, wordt vertraagd.

Hiertoe passen we in overleg met stakeholders maatwerk toe en zetten in op innovaties. Een ander voorbeeld is de stuwwal bij Nijmegen, waar we meer water willen vasthouden. Daarnaast zetten we, in overleg met stakeholders, stappen richting dynamisch peilbeheer en het bevorderen van het water vasthoudend vermogen van de bodem. Met deze aanpak anticiperen we op piekbuien of droge perioden.

Water en bodem sturend

Als waterschap zijn we een overheid, die midden in de samenleving staat. We bewegen mee met maatschappelijke ontwikkelingen en maken keuzes met het oog op de toekomst.

Voor een aantal opgaven liggen sturingsknoppen binnen de invloedssfeer van het waterschap. Denk bijvoorbeeld aan de aanleg van natuurvriendelijke oevers, het realiseren van waterberging en het bevorderen van biodiversiteit in relatie tot onze taken. Hiermee dragen we bij aan een robuust watersysteem om de gevolgen van klimaat-

verandering te beperken. Andere opgaven, zoals de stikstofproblematiek en natuurbeheer, vallen buiten het takenpakket van het waterschap. Uiteraard hebben we bij onze werkzaamheden wel rekening te houden met deze opgaven.

Naast een functionele rol in taakuitvoering, hebben waterschappen veel kennis van het (lokale) bodem- en watersysteem. Om afwenteling naar toekomstige generaties te voorkomen, brengen we onze kennis proactief in bij andere overheden.

Het waterschap ambieert een stevige adviserende rol bij het toekennen van ruimtelijke functies. De kamerbrief “Water en Bodem Sturend” bevestigt dit beeld, waarbij een verkenning wordt aangekondigd naar een “dwingendere watertoets”. Dat is positief. De uiteindelijke afweging en keuze van het toekennen van functies blijft bij de algemene democratie. Kortom: het waterschap krijgt met deze ontwikkelingen een grotere (adviserende) rol in de ruimtelijke ordening, die we proactief en rolvast invullen.

Energie- en klimaatneutraliteit

Ons klimaat verandert. Waterschap Rivierenland wil zijn uitstoot verminderen, in lijn met de wettelijke en/of met de watersector gemaakte afspraken.

Wij doen dat onder andere door de uitstoot van broeikasgassen in nieuwe RWZI's te minimaliseren en we zetten in de aankomende vier jaar concrete stappen om de uitstoot uit het wagenpark te verminderen.

Hiernaast willen wij als opdrachtgever van grote werken in de grond-, weg- en waterbouw aannemers stimuleren om emissieloos te werken. Die aanpak sluit aan bij de stapsgewijze en sectorbrede aanpak van de Unie van Waterschappen, de bouwsector en het Rijk om bouwwerken schoon en emissieloos te realiseren.

Onze bijdrage aan de energietransitie bestaat uit het zelf produceren van energie, in plaats van inkopen. Daarnaast faciliteren we (aquathermie) projecten van derden die warmte uit water willen gebruiken voor klimaatneutrale verwarming van gebouwen.

We stellen kennis en warmte beschikbaar, maar investeren daar niet zelf in. Steeds meer blijken de energie-ambities mede afhankelijk van externe factoren. Dit is kenmerkend voor het transitieproces waar we in zitten. Het heeft effect op de route, waarmee het waterschap haar doelen gaat halen. Dat vraagt om een periodieke herijking van de energiestrategie.

Bestuurlijke werkwijze

Het waterschap kent een monistisch systeem met een traditie van “polderen”. Het belang van goed waterbeheer is onze gemeenschappelijk deler.

Het Algemeen Bestuur (AB) bepaalt de koers van ons waterschap en kiest uit haar midden een Dagelijks Bestuur. De leden van het Algemeen Bestuur zijn tevens de oren en ogen in het gebied. Het Dagelijks Bestuur (College van Dijkgraaf en Heemraden) staat ten dienste van het Algemeen Bestuur, waarbij zij ruimte en vertrouwen krijgt om binnen de vastgestelde kaders (richting) slagvaardig te handelen en besluiten te nemen (in te richten).

Dit gebeurt op basis van wederzijds vertrouwen, waarbij inhoudelijke argumenten het vertrekpunt zijn. Het college staat actief in verbinding met alle leden van het Algemeen Bestuur om de kaderstellende en controlerende (richtinggevende) rol goed te faciliteren. Bij de besluitvorming besteden we aandacht aan en hebben we waardering voor alle opvattingen die leven binnen het AB. Er is een open houding met ruimte om de werkwijze steeds te herijken en verbeteren.

Het waterschap kent vier bestuurlijke commissies, die zijn ingedeeld op basis van de taken van het waterschap. Deze commissies doen voorbereidend werk voor de vergadering van het Algemeen Bestuur en hebben een adviserende rol richting het college.

De voorzitter van een bestuurlijke commissie is een lid van het Algemeen Bestuur en wordt gekozen door het Algemeen Bestuur. Verder werken we met een agendacommissie, bestaande uit de voorzitters van de commissies. De agendacommissie houdt zich bezig met het vaststellen van de agenda voor, en de organisatie, van de commissievergaderingen en de vergadering van het Algemeen Bestuur. We werken ook met een Fractievoorzittersoverleg, om te spreken over zaken zoals het functioneren van het Algemeen Bestuur, integriteitskwesties, vertrouwelijke zaken en de jaaragenda. De werkwijze met burgerleden wordt gecontinueerd. Tot slot wordt de informatievoorziening richting het Algemeen Bestuur en de commissieleden via een wekelijkse nieuwsbrief gekanaliseerd.

In de afgelopen tijd zijn er grote stappen gezet in het kader van bestuurlijke vernieuwing, bijvoorbeeld het werken met de BOB-structuur (beeldvorming-oordeelsvorming-besluitvorming). Deze ontwikkeling is positief en zetten we door in de aankomende periode. De dijkgraaf heeft hierbij een agenderende en enthousiasmerende rol. Waterschap Rivierenland streeft ernaar een professionele (bestuurlijke) organisatie te zijn, met oog voor ieders belangen.

Financiën

Solide en duurzaam financieel beleid blijft ook deze bestuursperiode het uitgangspunt. Het streven is om de schuldpositie van het waterschap stabiel te houden en indien mogelijk te verlagen.

De invloed van nieuwe opgaven op de schuldpositie zal scherp worden gemonitord. Hiermee willen we (financiële) vraagstukken niet doorschuiven naar de toekomst. Het bestuur zal zich, net als in de afgelopen bestuursperiode, inzetten voor een gematigde lastenstijging. Vanwege de forse inhoudelijke opgaven en beheersing van de schuldpositie zal in de komende bestuursperiode toch sprake zijn van stijgende lasten.

Besluitvorming over de hoogte en de omvang van deze lastenstijging kan plaatsvinden bij de vaststelling van de aankomende begroting 2024 en meerjarenraming 2024-2028. Daarbij streven we naar een zo evenwichtig mogelijke verdeling van de lasten over de categorieën. Voor zover dit binnen de wettelijke kaders mogelijk is.

Het waterschap beheert een groot aantal infrastructurele werken 'assets', zoals waterkeringen, watersysteemobjecten, zuiveringen en persleidingen. Veel systeem- en zuiveringsprojecten zijn in de jaren '70 en '80 aangelegd en naderen het einde van hun technische levensduur. De komende bestuursperiode zal ter bepaling van de vervangingsopgave, een lange termijnprogrammering opgesteld worden en zullen mogelijkheden ter dekking van de financiële consequenties in beeld worden gebracht.

College van Dijkgraaf en Heemraden

Co Verdaas
Dijkgraaf

Melinda Boons
BBB – middelen
en wegen

Esther Groenenberg
CDA – watersysteem

Henk van 't Pad
PvdA –
waterveiligheid

Goos den Hartog
SGP – waterketen
en tevens eerste
loco-dijkgraaf

Kees Romijn
Ongebouwd –
watersysteem